

Žirovnice

Kraj: Vysočina

Správní obvod: Pelhřimov

Nadmořská výška: 565 m n. m.

Počet obyvatel: 2 608

Adresa URL: www.zirovnice.cz

Okres: Pelhřimov

GPS souřadnice: 49.253182N, 15.188238E

První pís. zmínka: 1358 (666 let)

PSČ: 394 68

Památky a zajímavosti Žirovnice

Z památek najdeme v obci Žirovnice zámecký areál Žirovnice, ve kterém můžeme navštívit zámek, špýchar a pivovár. Dále je v obci kostel sv. Filipa a Jakuba, kostel sv. Jiljí u hřbitova, kaplička směrem Stranná a kaplička u pivovaru, a také socha sv. Jana Nepomuckého a sloup se sochou Panny Marie.

ZÁMEK

Přesný datum vzniku zdejšího hradu neznáme. Usuzuje se, že k jeho založení došlo okolo poloviny 13. století. První konkrétní písemná zmínka je v listině Oldřicha z Hradce z roku 1358. Krátce vládl Žirovnici i Oldřich z Ústí, zmiňovaný k roku 1371 a pocházející ze stejného rodu Vítkovců. Po jeho smrti (před rokem 1379) převzala panství jeho žena. Páni z Hradce jsou tedy považováni za zakladatele tohoto hradu.

V roce 1564 se majitelem gotického hradu stal Jáchym z Hradce, který započal jeho přestavbu na renesanční zámek. Syn pokračoval ve stavebních úpravách, hlavně v letech 1576–1577 a 1580–1584. Došlo k zasypání příkopu vedoucího od hlásky k hranaté věži a na tomto místě k postavení budovy, i dnes stojící. Tehdejší vzhled připomínají i dnes sgrafita obnovená na omítkách před vstupem do zámku.

Na začátku 17. století se stali majiteli panství Slavatové, kteří pokračovali ve stavebních úpravách a hrad se stále více stával zámkem. Neexistoval již padací most a zámek byl opatřen červenou rustikou, tak jak je to vidět i dnes po rekonstrukci.

Třicetiletá válka, přinesla panství i zámku mnoho zlého. Nejhorší pro zámek byl asi závěr války, zvláště léta 1644 a 1645. Byl totiž obsazen švédskými vojsky a císařští jej dobývali zpět. Přitom děly rozstříleli druhé patro zámku a to již nikdy nebylo obnoven. Markantní doklad o existenci tohoto patra máme v zachovaných sedátkách okolo oken, dnes viditelných na půdě cestou do věže.

Po roce 1693 začala oprava velice zchátralého zámku, který byl již téměř v troskách. Oprava trvala dosti dlouho, na ostění jedné dveří je letopočet 1716. S opravou započal Adolf Vratislav, který roku 1703 zemřel a Žirovnici převzal jeho syn František Leopold. Za něho byly sneseny už zmíněné zbytky druhého patra a vybudováno nové západní křídlo s řadou pokojů. Zámek v té době již ztratil charakter pevnosti a tak volný hřbet ostrožny před ním byl osázen lipami, což je i dnešní stav. Zároveň byl postaven špýchar, jak dokládá datum a erb Šternberků na ostění dveří.

Na místě bývalé ostrožny, nyní osázené lipami, byl vztyčen roku 1777 mariánský sloup. Ten je jedinou památkou na Františka Adama.

Dalšími Šternberky v Žirovnici se po smrti Františka Adama r. 1789 stali jeho dva synové Adam a Leopold. Poslední z rodu Šternberků, který vlastnil Žirovnici přes 200 let, byl po smrti Leopoldově v roce 1899 jeho

druhý syn Leopold Albert. Ten ale pro Žirovnici příliš neudělal. Nejvýznamnějším jeho činem bylo to, že po dohodě se zástupci města Žirovnice zámek i celé panství roku 1910 prodal Městu Žirovnici.

Pokud jde o zámek, byl ve zchátralém a neudržovaném stavu. Jedna z nejstarších a asi i původních částí hradu – hláska – se rozpadala. Roku 1917 došlo k činu, který změnil po staletí neměnný pohled na hrad či zámek – zbourání hlásky, jinak dominanty města a zámku zvlášť.

V budově zámku po I. světové válce sídlily úřady – lihovaru, dvorů, města a také určitá zlepšení stavu budovy byla učiněna. Kromě úřadů však v zámku byly i nájemné byty obyvatel Žirovnice. Právě jeden z nájemníků svou neopatrností zapříčinil, že v březnu 1964 v půlkulaté baště na prvním nádvoří, tou dobou sloužící jako kůlny, vznikl požár. Ten zachvátil téměř celý zámek, za obět mu padly mimo jiné zdravé mohutné střešní krovy z doby obnovy zámku po třicetileté válce.

Tehdy se objevovaly tendence celý objekt zbourat a opravou se nezabývat. Naštěstí zvítězil opačný názor a tak se roku 1972 začalo s celkovou rekonstrukcí zámku. Rekonstrukce trvala 20 let a výsledkem je dnešní stav celého objektu.

PIVOVAR

Adam II. z Hradce, který podporoval opravy i novou výstavbu na svých panstvích, dal v letech 1589–1592 postavit v Žirovnici velký pivovar. Projektovali ho asi italsí stavitelé Baltazar Maggi a Antonio Cometto.

ZÁMEK Expozice Nástěnných gotických fresek z 15. století Expozice Květiny na šlechtickém sídle

ŠPÝCHAR Expozice Venkovských tradic a řemesel Keramický betlém: Život na vesnici

PIVOVAR Expozice Knoflíkářství/ Perleti Expozice Historických šicích strojů Expozice Ukázky pivovarnictví

